

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Magyar nyelvtörténet I

Egyetemi tanév 2026–2027

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeș–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
1.2. Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3. Intézet	Magyar Nyelvtudományi és Néprajzi-Antropológiai Intézet
1.4. Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program/ Képesítés	Magyar nyelv és irodalom
1.7. Képzési forma	Nappali tagozatos képzés

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Magyar nyelvtörténet I			A tantárgy kódja	LLM3024
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	dr. Fazakas Emese, egyetemi docens				
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	drd. Balló Ignác Norbert				
2.4. Tanulmányi év	2	2.5. Félév	3	2.6. Értékelés módja	Vizsga
2.7. Tantárgy rendszere	Kötelező			2.8. Tantárgy típusa	Szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	3	melyből: 3.2. előadás	2	3.3. szeminárium/labor/projekt	1
3.4. Tantervben szereplő összórászám	42	melyből: 3.5. előadás	28	3.6. szeminárium/labor	14
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása (ET)					24
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					42
Szemináriumok/ laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása (nagyobb vagy egyenlő a tantárgy naptárában az ellenőrzési feladatokra előírt összórászámával)					38
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					6
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összórászám					112
3.8. A félév összórászám					154
3.9. Kreditszám					6

4. Előfeltételek (ha vannak)

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

4.1. tantervi	
4.2. kompetenciabeli	

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Előadástér, laptop, vetítő, internet
5.2. A szeminárium/ labor lebonyolításának feltételei	Szemináriumterem, vetítő, laptop

6.1. A tanulmányi program elvégzése során elsajátított kompetenciák (a tantervből kell átvenni)¹

Szakmai kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CP3	Alkalmazza a bölcsészettudományok területén szerzett ismereteit.
CP4	Szótárakat használ.
CP6	Ismeri a nyelvi normákat.
Transzverzális kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CT1	Alkalmazza a tudományos módszereket.
CT2	Alkalmazza a kutatási etika és a tudományos integritás elveit a kutatásban
CT3	Információforrásokat használ
CT5	Írásban közöl információkat

6.2. A tanulmányi programra jellemző kimeneti követelmények (a tantervből kell átvenni)²

A tantárgy által megcélzott kimeneti követelmények		
Kompetencia kódja	Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)	Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)

¹ A tanulmányi program tantervéből át kell venni azokat a szakmai és/vagy transzverzális kompetenciákat, amelyek fejlesztéséhez az a tantárgy is hozzájárul, amelyhez az adott tantárgyi adatlap készült. Minden kompetencia esetében változatlan formában át kell venni a teljes kijelentést, beleértve a kompetencia kódját is, ahogyan a tantervben megjelenik. Amennyiben a két kategória közül valamelyikből nem vesznek át kompetenciákat, a táblázatban az adott kategóriának megfelelő sort törölni kell.

² Meg kell említeni a tanulmányi programra jellemző képzési eredményeket, amelyek fejlesztéséhez az a tantárgy is hozzájárul, amelyhez az adott tantárgyi adatlap készült. A tantárgy típusának (alaptárgy/szaktárgy/kiegészítő tárgy) megfelelő jellemzőket változatlan formában kell átvenni a tantervből, és a kapcsolódó kompetencia jobb oldalán kell feltüntetni.

CP2, CP3, CP9, CP12, CP13, CT1, CT2, CT3, CT5, CT6, CT8	1. A hallgató felismeri, megérti, leírja, magyarázza, összefoglalja és szintetizálja a nyelvtudományi ismereteket.	1. A hallgató a megszerzett ismeretek alapján szövegeket értelmez, illetve leíró, érvelő vagy kritikai elemzéseket dolgoz ki. A hallgató összefüggéseket teremt a tanult diszciplínák között, hogy kialakítsa a szakterület integrált modelljét. A hallgató nyomon követi a szakterület tudományos és technológiai fejlődését.
CP3, CP9, CP12, CT3, CT5, CT6	2. A hallgató szinkrón és diakrón megközelítésben leírja a magyar nyelv főbb jelenségeit és nyelvtani szerkezeit, valamint szövegeket elemez.	2. A hallgató alkalmazza a nyelvi normákat mind az anyanyelvén, mind a választott idegen nyelven.
CT2, CT3, CT6, CT7, CT8	3. A hallgató jártas a digitális források és az információs technológiák használatában, érti és betartja azok elérésének és felhasználásának etikai szabályait.	3. A hallgató megfelelően tájékozódik a digitális környezetben, értékeli annak minőségét, etikusan és biztonságosan használja fel, valamint megfelelően hivatkozik a forrásokra.
CP1, CP2, CP3, CP9, CT8	4. A hallgató felismeri és megérti a regionálisan, történetileg vagy kontextuálisan változó nyelvi jelenségeket, amelyek a többnyelvűség vagy multikulturalitás eredményei. Ismeri az interkulturális jelenségek elméleteit, és mélyreható ismeretekkel rendelkezik azon ország(ok) kultúrájáról és társadalmáról, ahol a magyar nyelvet használják.	4. A hallgató elemzi és értelmezi a szóbeli vagy írásbeli kommunikáció explicit és implicit jelentéseit, felismeri a tudományos és irodalmi szövegek történeti, regionális meghatározottságait.

7. Tárgy-specifikus kimeneti követelmények

Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)
1. A hallgató ismeri és megérti a szinkrón és diakrón nyelvészet fogalmait és módszereit.
2. A hallgató felismeri: az anyanyelv struktúrájának a történetiségben való kialakulása hogyan hat a mai beszélők nyelvi kompetenciájára
3. A hallgató felismeri és megérti, hogy a mai nyelvállapot szerves része a nyelvtörténetnek, illetve, hogy a kulturális és társadalmi változások befolyásolják a nyelv változását.
Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)
1. A hallgató tükrözteti a szinkrón és a diakrón síkok egymáshoz való viszonyát a nyelvi változások tekintetében.
2. Tudományos igényű szöveget alkot történeti anyag alapján.
3. Interdiszciplináris keretek között tud megállapításokat tenni egy adott kor nyelvállapotáról, illetve azt összehasonlítani a mai nyelvállapottal.
4. A regionális különbségeket is tekintetbe véve tud megállapításokat tenni a nyelvi változásokról.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések ³
1. Bevezetés: mi a nyelvtörténet, a szinkronia és a diakronia viszonya, a nyelvtörténet korszakolása; a nyelvtörténet forrásai	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
2. A nyelvtörténet módszerei és kapcsolatai más tudományágakkal	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
3. A magyar helyesírás története (általános kérdések; az ómagyar kor helyesírása)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
4. A magyar helyesírás története: a helyesírás alakulása a középmagyar kortól napjainkig	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	házi dolgozat kijelölése (a végső jegy 25%-a)
5. A nyelvi változások általános kérdésköre (hagyomány és újítás a nyelvben, a nyelvi változások típusai, a nyelvi változások keletkezése és terjedése)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	házi dolgozat kijelölése (a végső jegy 15%-a)
6. A nyelvi változások okai és céljai: általános jellemzők; a nyelvi változások okai (a nyelven kívüli okok szerepe; az idegen nyelvek szerepe a nyelvi változásokban – a többnyelvűség és a nyelvi változások)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
7. A nyelvi változások okai és céljai: az idegen hatás szerepe a nyelvek részrendszereire	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	házi dolgozat kijelölése (a végső jegy 40%-a)
8. A nyelvi változások okai és céljai: a nyelv szerepe a nyelvi változásban (a hangzó beszéd, mint belső változási ok; az analógia; a homonímia kiküszöbölése; az alaki és a jelentésbeli keveredés)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
9. A nyelvi változások okai és céljai: a közlés hatásosságának az igénye (a beszélők érthetőségre törekvése; a nyelvi esztétikum, a gyönyörködtetés és az érdeklődés felkeltése)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
10. A nyelvi változások okai és céljai: a gazdaságosságra való törekvés	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
11. Hangtörténet: általános fogalmak, jelenségek; a hangváltozások típusai, okai; a mássalhangzók története (a mássalhangzórendszer változásai az ómagyar és a középmagyar korban)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	házi dolgozat kijelölése (a végső jegy 10%-a)
12. Hangtörténet: a mássalhangzók története (az asszociációs hangváltozások, a mássalhangzó-torlódás feloldása); a magánhangzók története (a rövid magánhangzók változásai)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
13. Hangtörténet: a diftongusok alakulása és a hosszú magánhangzók története; Összefoglalás	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	házi dolgozat kijelölése (a végső jegy 10%-a)

³ Például szervezési szempontok, ajánlások a hallgatók számára, a kurzushoz/szemináriumhoz kapcsolódó konkrét szempontok, mint például a területen dolgozó szakemberek meghívása stb.

14. Összefoglalás, a főbb gondolatok kiemelése, előkészítés a vizsgára	dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
Könyvészet Benkő Loránd: <i>A történeti nyelvtudomány alapjai</i> . Bp., 1988. Fazakas Emese: <i>Bevezetés az általános és magyar nyelvtörténetbe</i> . Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2017. Fazakas Emese: <i>A magyar nyelv kis történeti nyelvtana</i> . Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2008. Kiss Jenő, Pusztai Ferenc (szerk.): <i>A magyar nyelvtörténet kézikönyve</i> . Tinta könyvkiadó, Budapest, 2018. D. Mátyai Mária: <i>Nyelvünk élete</i> . Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994.		
8.2 Szeminárium/ Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. A magyar nyelvtörténet és a művelődéstörténet – az őshaza kérdése, a családfa kérdése FANCALY ÉVA 2009. A finnugor nyelvrokonság megjelenése tankönyveinkben. <i>Hungarológiai Évkönyv</i> 10: 146–158. http://epa.oszk.hu/02200/02287/00010/pdf/Hungarologia_i_Evkönyv_10_146-158.pdf MATICSÁK SÁNDOR 2020. <i>A magyar nyelv eredete és rokonsága</i> . Gondolat Kiadó, Budapest. RÉDEI KÁROLY főszerk. 1986–1991. <i>Uralisches etymologisches Wörterbuch</i> 1–3. Akadémiai Kiadó, Budapest. Internetes adatbázis és kérdőfelület: <i>Uralonet (Uráli etimológiai adatbázis)</i> . MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. https://uralonet.nytud.hu/ (2025. 09. 10.). RÓNA-TAS ANDRÁS 2011. Az Uráltól a Kárpát-medencéig. Új kutatási eredmények a korai magyar történelemről. <i>História</i> 33/8: 2–6.	vita – a kiadott szakirodalom megbeszélése	
2. Szaknyelvek – részlet Lencsés György XVI. századi orvosi könyvéből (1577 k.) – szövegolvasás és értelmezés JAKAB LÁSZLÓ 1962. Lencsés György „Ars medica”-jának ö-zése. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 8: 29–36. VARJAS BÉLA kiad., bev. 1943. <i>XVI. századi magyar orvosi könyv</i> . Monumenta Transsilvanica 1. Erdélyi Tudományos Intézet, Kolozsvár.	közös elemzés	
3. Szövegolvasás és értelmezés s: részlet Heltai Gáspár Háló (1570) című művéből HELTAI GÁSPÁR 1570. <i>Halo</i> . Heltai Gáspár, Kolozsvár. A nyomtatvány betűhű átirata: TRÓCSÁNYI ZOLTÁN kiad., bev. 1915. Régi Magyar Könyvtár 36. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. SZÖRÉNYI LÁSZLÓ 2023. Heltai Gáspár és az inkvizíció. Forrástanulmány a Hálóról. In: SZÖRÉNYI LÁSZLÓ, <i>Memoria Hungarorum. Tanulmányok a régi magyar irodalomról</i> . Második, bővített kiadás. Nap Kiadó, Budapest. 14–22.	közös elemzés	
4. Nyelvtörténet és művelődéstörténet: a szokáskultúra és a tárgyi valóság változásának nyelvi tükröződése FAZAKAS EMESE 2015. Főúri (és nemcsak) zenészek és hangszereik az erdélyi régiségben. Nyelvi barangolás hat hangszer körül. In: GAÁL ZSUZSANNA főszerk.,	közös elemzés	

<i>Nyelvészet, művészet, hatalom. Írások Tóth Szergej tiszteletére.</i> Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged. 153–160. FAZAKAS EMESE 2019. Levek, levesek egy 17. századi erdélyi szakácskönyvben. In: BERSZÁN ISTVÁN – FÓRIS-FERENCZI RITA – SERESTÉLY ZALÁN szerk., <i>Hermész után szabadon. Köszöntőkötet Orbán Gyöngyi tiszteletére.</i> Egyetemi füzetek 41. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. 83–101. FORGÁCS TAMÁS 2022. Frazeológiai egységek visszaszorulásának és kiveszésének okairól. In: FORGÁCS TAMÁS – NÉMETH MIKLÓS – SINKOVICS BALÁZS szerk., <i>A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei XI.</i> SZTE Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged. 71–83. D. MÁTAI MÁRIA 1994. <i>Nyelvünk élete.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 88–107.		
5. Szövegolvasás és értelmezés: Ródi Cseh István végrendelete (1507). HEGEDŰS ATTILA – PAPP LAJOS szerk. 1991. <i>Középkori leveleink (1541-ig).</i> Régi Magyar Levéltár 1. Tankönyvkiadó, Budapest. 27–30. JAKÓ ZSIGMOND 1976. Ródi Cseh István, az anyanyelvű írásbeliség egyik erdélyi úttörője. In: JAKÓ ZSIGMOND, <i>Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez.</i> Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. 37–41. SZABÓ T. ATTILA 1969. Cheh István deák nyelvéhez. <i>Magyar Nyelv</i> 65: 25–33.		
6. Nyelvtörténet és művelődéstörténet – román kölcsönszavak a középmagyar kori erdélyi magyar nyelvben BAKOS FERENC 1982. <i>A magyar szókészlet román elemeinek története.</i> Akadémiai Kiadó, Budapest. BAKOS FERENC 1989. A magyar szókészlet román elemei. In: BALÁZS JÁNOS szerk., <i>Nyelvünk a Duna-tájon.</i> Tankönyvkiadó, Budapest. 47–94. FAZAKAS EMESE 2015. Interferenciajelenségek régi magyar szövegekben. In: FORGÁCS TAMÁS – NÉMETH MIKLÓS – SINKOVICS BALÁZS szerk., <i>A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei VIII.</i> SZTE Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged. 45–55.	vita – a kiadott szakirodalom megbeszélése	
7. Szövegolvasás és értelmezés: Halotti beszéd és könyörgés (1192–1195). BÁRCZI GÉZA 1982. <i>A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése.</i> Sajtó alá rendezte és szerkesztette E. ABAFFY ERZSÉBET és N. ABAFFY CSILLA. Nyelvészeti tanulmányok 24. Akadémiai Kiadó, Budapest. KIS TAMÁS 2018. A Halotti beszéd paleográfiája és betűhű átiratai. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 56: 37–56. SZENTGYÖRGYI RUDOLF 2019. A Halotti beszéd és a Halotti könyörgés. In: BARTÓK ZSÓFIA ÁGNES – HORVÁTH BALÁZS	vita – a kiadott szakirodalom megbeszélése	

szerk., <i>Írások a Pray-kódekről</i> . Műhelytanulmányok 5. Argumentum Kiadó – ELTE BTK Vallástudományi Központ, Liturgiátörténeti Kutatócsoport, Budapest. 97–110.		
Könyvészet: Kiss Jenő, Pusztai Ferenc (szerk.): <i>Magyar nyelvtörténet</i>. Osiris, Budapest, 2003. Kiss Jenő, Pusztai Ferenc (szerk.): <i>A magyar nyelvtörténet kézikönyve</i>. Tinta könyvkiadó, Budapest, 2018. Madas Edit: „Látjátok feleim ...”: magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig. OSzK, Budapest, 2009. D. Mátyai Mária: <i>Nyelvünk élete</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 1994. Szathmári István: <i>Régi nyelvtanaink és egységesülő irodalmi nyelvünk</i>. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964. Megjegyzés: A vizsgafeladatok elkészítésekor minden esetben tekintetbe kell venni a MI használatára vonatkozó hallgatói útmutatót. A II. féléves, <i>Magyar nyelvtörténet II</i> tantárgyat a hallgató csak akkor veheti fel, ha legfeljebb 5-ös minősítést kap az első féléves <i>Magyar nyelvtörténet I</i> tantárgyból		

9. Értékelés

Tevékenység típusa	9.1 Értékelési kritériumok ⁴	9.2 Értékelési módszerek ⁵	9.3 Aránya a végső jegyben
9.4 Előadás	1. Logikus, koherens szövegfelépítés, a fogalmak helyes használata, a jelenségek ismerete 2. A jelenségek példázása és a példák helyes használata	5 évközi házi dolgozat (ezek százalékos arányát l. fentebb)	70%
9.5 Szeminárium/ Labor	1. A hallgatók aktívan részt vesznek a szemináriumokon, és 2. A félév végén egy szöveg elemzését kell elvégezniük otthon – segédeszközök segítségével	aktív részvétel a szemináriumokon (100%)	30%
9.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
• legalább 5-ös minősítés a szemináriumi tevékenységre és a házidolgozatokra (előadás) külön-külön • a fogalmak helyes használata, a jelenségek ismerete			

10. SDG-ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)⁶

⁴ Az értékelési kritériumoknak közvetlenül tükrözniük kell a tanulmányi program és a tantárgy szintjén kitűzött képzési eredményeket. Pontosabban, a várható képzési eredményeknél felsorolt eredményeket értékelik.

⁵ Javasolt mind a végső kiértékelési módszerek, mind a folyamatos kiértékelési stratégia meghatározása.

⁶ Válasszon ki egyetlen olyan ikont, amely az *Egyetemi folyamatban történő alkalmazására vonatkozó eljárás* szerint legjobban illeszkedik az adott tantárgyhoz. Ha a tantárgy általánosságban foglalkozik a fenntartható fejlődéssel (pl. bemutatja/bevezeti a fenntartható fejlődés általános kereteit stb.), akkor a Fenntartható Fejlődés

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Litere
Str. Horea nr. 31
400202, Cluj-Napoca
<https://lett.ubbcluj.ro>

	A fenntartható fejlődés általános ikonja						

Kitöltés időpontja:

Előadás felelőse:

Szeminárium felelőse:

2026. április 2.

Intézetigazgató:

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

általános ikonja rendelhető hozzá. Ha egyetlen ikon sem vonatkozik a tantárgyra, válassza az utolsó opciót: „Nem alkalmazható”.

BENO ATTILA
2026.04.23 15:13
Aprob acest document

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása